

Rijwielhandelaren en fietsenmakers in Scherpenzeel.

Nederland staat bekend als fietsland. Ook in Scherpenzeel wordt veelvuldig gefietst, vaak op rijwielen van Nederlands fabricaat. Wat dat betreft is er niet zoveel veranderd ten opzichte van vroeger. Alleen fietsten Scherpenzeelers toen regelmatig op fietsen die hier ter plaatse waren gefabriceerd. Oud-Scherpenzeel besteedt vandaag aandacht aan de geschiedenis van de Scherpenzeelse rijwielhandelaren en de Eerste Rijwielindustrie Scherpenzeel (Eris).

Eris in 1913.

Jan Vlastuin wordt in 1887 als zoon van schoenmaker Siem Vlastuin in Scherpenzeel geboren. In 1912 begint hij een rijwielherstelwerkplaats in Scherpenzeel vlak naast de Hervormde Kerk. Dat pand, waar later de winkel van Van den Ham was gevestigd, is inmiddels verdwenen. Niet lang daarna verhuist Vlastuin naar de overkant van de Dorpsstraat naast het oude gemeentehuis. Hier bouwt hij een rijwielwerkplaats en een jaar later een winkel met woonhuis. Alle beschikbare grond op het terrein wordt tussen 1917 en 1924 volgebouwd en er worden steeds meer fietsen geproduceerd in de rijwiel fabriek van Eris. Het woonhuis doet op den duur dienst als kantoor, showroom en opslagruimte, zodat familie Vlastuin met zoon Siem naar de Stationsweg verhuist. Frames worden in die tijd door Eris zelf uit ruw materiaal vervaardigd. In 1924 doet Vlastuin de rijwielhandel over aan Bart Schuur, tot die tijd chef bij Eris en richt hij zich op de productie van rijwielen. Eris heeft eind jaren twintig wel vijftig medewerkers in dienst, maar in de crisisjaren voor de Tweede Wereldoorlog moet er helaas een aantal personeelsleden worden ontslagen. Tijdens de oorlog wordt de rijwiel fabriek verwoest. Een nieuw pand wordt in 1942 gebouwd achter het woonhuis aan de Stationsweg. Vanaf die tijd worden frames niet meer door Eris geproduceerd maar bij toeleveranciers gekocht en houdt het bedrijf zich voornamelijk bezig met de montage van fietsen. Jan Vlastuin overlijdt kort na de bevrijding in 1945. Zijn zoon Siem zet de rijwiel fabriek voort tot 1957 om daarna het roer om te gooien en verder te gaan in de bandengroothandel tot 1975.

Vlnr: Mies, Jan en Bella Vlastuin voor de rijwielwinkel.

In de tijd dat Eris fietsen produceert zijn er verschillende rijwielhandelaren in ons dorp. Zo handelt A.Kluit in 1918 al in banden en nieuwe en gebruikte fietsen. Wes Pol, die eerst bij Jan Vlastuin heeft gewerkt, verplaatst in 1919 zijn handel in onderdelen en rijwielen van de Kerkstraat naar de Dorpsstraat. Pol verkoopt ook tabak, sigaren, sigaretten, zaklantaarns en batterijen, terwijl je bij hem ook een tandem kunt huren.

Rijwiel en motorhandel Cortus.

Op de Stationsweg waar nu de winkel van Van Raaij is, opent Cortus in 1920 een rijwielhandel en reparatie-inrichting, ook motoren worden gerepareerd en verkocht. Cortus verdient zijn brood daarnaast met het vervaardigen van kettingkasten en het verhuren van auto's. In 1936 gaat het bedrijf in over in handen van R.van Ginkel. Net voor de oorlog verhuist Cortus naar Woudenberg en legt hij zich toe op het maken van ritssluitingen. In de Dorpsstraat heeft H.A.Helms vanaf het begin van de jaren twintig een rijwielzaak annex framebouwerij. In dezelfde periode heeft Jansen een rijwiel- en motorhandel in de Dorpsstraat, die hij in 1929 verkoopt aan Hendrik Veenvliet. Veenvliet blijft slechts een paar jaar eigenaar van het bedrijf, want in 1932 doet hij de zaak over aan Johan

Velthuizen, die het bedrijf verder uitbreidt door zich ook toe te leggen op het repareren van auto's. In 1939 heeft ook G.J.v.d.Hul een rijwielhandel in ons dorp. De gebroeders Bart en Dirk Schuur hebben een rijwielhandel en autoverhuurbedrijf aan de Dorpsstraat. Zij exploiteren ook een benzinepomp. Verder verzorgen zij het transport van melk met enkele tankauto's. Wes Pol wordt door Gazelle in 1921 als Agent der Gazelle Rijwielen aangesteld. De toonaangevende rijwielfabrikant uit Dieren staat niet toe dat in een dorp als Scherpenzeel meerdere rijwielhandelaren fietsen van Gazelle verkopen. Ook wanneer Pol nog nauwelijks fietsen verkoopt en zich voornamelijk bezighoudt met de verkoop van andere producten blijft dat zo. Bart Schuur heeft meerdere pogingen ondernomen om ook Gazelle-rijwielen te mogen verkopen, maar dat wordt pas veel later toegestaan als Wes Pol met zijn rijwielhandel is gestopt.

Fietsmakers Wes Pol (links) en Jan Vlastuin, 1912.

Belasting

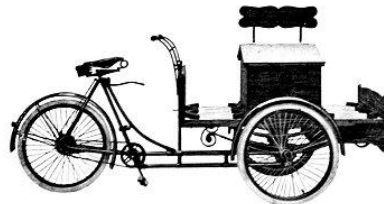
In 1924 wordt ondanks protest van velen de rijwielbelasting in Nederland ingevoerd. Iedere fiets moet vanaf dat moment voorzien zijn van een plaatje dat aangeeft dat er belasting is betaald voor de fiets. De kosten bedragen drie gulden en moeten voldaan worden op het postkantoor. Een houdertje voor het plaatje kan tegen betaling van 10 cent ook op dat kantoor worden gekocht, Wes Pol adverteert met houdertjes voor dezelfde prijs, die hij gratis op de fiets monteert. In de crisisjaren wordt besloten werklozen gratis een plaatje te verstrekken waarin dan wel een gaatje is geponst. Het plaatje mag dan ook zichtbaar op de kleding worden gedragen.

ERIS RIJWIELEN Prijzen zie nevenstaand

ERIS TRANSPORT Prijzen zie nevenstaand

ERIS CARRIER Prijzen zie nevenstaand.

In 1941 schaft de Duitse bezetter de rijwielbelasting af. Niet zo lang na het verdwijnen van de fietsplaatjes, als ook benzine schaars wordt en er geen nieuwe fietsen meer te koop zijn, zorgen de Duitsers ervoor dat niet alleen de plaatjes maar ook de fietsen verdwijnen door ze in beslag te nemen. Eind jaren vijftig vestigt Wim Veenendaal zich naast Pol en begint hij Rijwiel- en hulpmotorenhandel 'De Stormvogel'. Wim Veenendaal specialiseert zich vooral in de verkoop en reparatie van bromfietsen en bouwt in de loop der jaren een naam op in de regio als gerenommeerd bromfietshandelaar. Wim Veenendaal is al in 1975 op veertigjarige leeftijd overleden. Het bedrijf is daarna nog enige tijd voortgezet, maar heeft toen de deuren gesloten. Voor reparaties aan bromfietsen kan men later bij Henk van Leuveren terecht, die een bedrijf heeft tegenover De Hertog van Gelre. Later heeft Henk zich toegelegd op constructiewerkzaamheden.

Henny Renes wordt in 1930 in Scherpenzeel geboren. Hij heeft twee zusters en zijn vader, opa en overgrootvader zijn schilder. Henny treedt niet in hun voetsporen, maar wordt na de handelsschool, die hij in de oorlogsjaren in Amersfoort bezoekt, bakker bij Dijkstra in de Dorpsstraat. Hierna werkt hij enkele jaren in een lunchroom en een banketbakkerij in Utrecht. Na zijn militaire diensttijd gaat Henny in 1952 bij een grossierderij in Veenendaal aan de slag. Zo rond 1955 treedt Henny Renes in dienst als medewerker op de verkoopafdeling van Gazelle in Dieren. Omdat hij daar geen groeimogelijkheden heeft, besluit Henny eind jaren vijftig als rijwielhandelaar voor zichzelf te beginnen. Samen met Henk Schuur zet hij de zaak van de gebroeders Schuur voort. Henk Schuur, zoon van Bart, neemt het onderhoud en de verkoop van bromfietsen voor zijn rekening en Henny bemoeit zich voornamelijk met de fietsen. Naast zijn huis tegenover het pand van de Gebr.Schuur laat hij in de tuin een rijwielwinkel bouwen. Herstelwerkzaamheden worden in de voormalige schilderswerkplaats van zijn vader gedaan. Henk Schuur stopt al na korte tijd met zijn werk als bromfietsmonteur en Henny Renes gaat in 1959 alleen verder. Om zelfstandig het bedrijf te mogen voeren, moet Henny diverse vakdiploma's halen. Na zijn trouwen in 1959 blijft Henny in het ouderlijk huis wonen, terwijl ook zijn grootouders en zijn ouders daar wonen. De winkel waarin zijn vrouw Gerda de scepter zwaait, wordt steeds verder uitgebreid ten koste van de woonruimte in het huis. Renes verkoopt Gazelle-rijwielen waarvan hij het agentschap heeft en daarnaast fietsen van de Nederlandse merken Joco en Burgers, terwijl ook steeds vaker rijwielen van buitenlandse makelij verkocht worden. In de wintermaanden worden ingeruilde fietsen opgeknapt om deze in het voorjaar weer te verkopen. Afgedankte fietsen worden door een opkoper meegenomen, die de fietsen weer berijdbaar maakt en voor een prikje aan studenten in de grote steden verkoopt. Wat Henny altijd heel belangrijk heeft gevonden, is het behouden van zijn goede naam als rijwielhandelaar waardoor reparaties wel eens onder de kostprijs worden verricht en dat is eigenlijk niet erg zakelijk. De zaak is zes dagen per week geopend, op woensdagmiddag is het bedrijf gesloten

en doet Henny inkopen en brengt hij de winkelvoorraad weer op peil, terwijl hij op dat moment ook de nodige aandacht schenkt aan zijn kinderen. In het najaar worden op de beurs nieuwe fietsen besteld, die in de winter geproduceerd worden.

Rijwielzaak van Henny Renes.

Driekwart van de jaarmzet wordt op dat moment gekocht. Als je dat niet doet, loop je de kans dat je in het voorjaar geen fiets meer kunt krijgen bij de fabriek. Je moet dus goed kunnen inschatten hoeveel rijwielen je het volgend jaar denkt te gaan verkopen. De rijwielen worden aan het eind van de winter afgeleverd en zonder krediet van de bank betaald. Nabestellingen in het voorjaar en in de zomer laten soms lang op zich wachten, zodat vaak bij collega's wordt geïnformeerd of zij een bepaald type fiets nog op voorraad hebben. Zo helpen de rijwielhandelaren elkaar regelmatig. Voor de verhuur heeft Renes op een bungalowpark in Renswoude zo'n vijftig fietsen staan. De verkoop van rijwielen is de belangrijkste bron van inkomsten, hoewel de marges vaak klein zijn. Aan reparaties en de verkoop van onderdelen wordt veel minder verdiend. Henny Renes is ook heel druk geweest met het begeleiden van de vele wielrenners die Scherpenzeel in de jaren zestig en zeventig rijk is geweest. Met hen reist hij stad en land af en op doordeweekse avonden zijn ze vaak in zijn werkplaats aan hun fietsen aan het sleutelen, die ze net als veel andere renners uit de regio bij Henny hebben gekocht. De successen die de plaatselijke wielrenners hebben geboekt zijn bekend. De ontwikkeling van het rijwiel heeft niet stilgestaan. Problemen met kettingkasten van doek, die vaak kapot gaan, behoren zo goed als tot het verleden. Ook moeilijkheden met rem- en versnellingskabels in de tijd dat de fiets met handrem geïntroduceerd wordt, komen niet meer zo vaak voor, terwijl de 'doortrapper' waarop geen rem zit waardoor dit type fiets goedkoper is, niet meer gebruikt wordt. In 1989 heeft Henny Renes zijn rijwielzaak overgedaan aan Jac. Den Boer, die tot op de dag van vandaag een tweewielercentrum in het voormalige pand van Renes heeft. Daarna heeft Henny nog vier jaar bij een groothandel in rijwielonderdelen in Zeist gewerkt. Ook Joop van Voorthuizen, die enkele jaren geleden de rijwielzaak van Jan de Fietsenman heeft overgenomen, verkoopt en repareert als tweewielerspecialist van Bike Totaal aan de Dorpsstraat fietsen in ons dorp.